

Rapport

Rapport over een klacht over de regionale politie Limburg Noord, thans eenheid Limburg.

Datum: 3 oktober 2013

Rapportnummer: 2013/135 KOM/005/2013

Wat is er gebeurd

Op 30 maart 2011 is verzoekers' zoon B, bijna vijftien, fietsend over het fietspad op weg naar huis na een bezoek aan zijn tante. Onderweg passeert hij een politieauto met twee politieambtenaren die stilstaat in een file. Hij steekt zijn hand op en maakt een handgebaar; volgens B het west side teken met zijn duim en middelvinger, volgens de politieambtenaren tweemaal de middelvinger. De politieambtenaren vatten dit op als een belediging aan hun adres en besluiten de jongen aan te houden. Ze sturen de auto het fietspad op en rijden achter B aan. B gaat harder fietsen. Even later gooit hij zijn fiets neer en rent hij weg. Eén van de politieambtenaren rent hem achterna, roept dat de jongen moet blijven staan en houdt hem uiteindelijk aan. Omdat B zich blijft verzetten werkt hij de jongen naar de grond. Om B rustig te krijgen past de politieambtenaar een nekklem toe.

Op het politiebureau wordt B verhoord. Zijn moeder is daar niet bij aanwezig en er is ook geen advocaat bij.

Klacht

Verzoekers klagen over

1. het toegepaste geweld door de politie Limburg Noord, thans politie Limburg en
2. het geven van onjuiste informatie over het recht op bijstand door een advocaat en de bereidheid van de moeder van B. om bij het verhoor aanwezig te zijn.

Visie verzoekers

Toegepast geweld

B heeft volgens verzoekers een niet beledigend bedoeld gebaar gemaakt naar de politie, namelijk het west side teken. Hij is weggerend omdat hij erg is geschrokken toen de politie plotseling achter hem aan kwam. De ouders vinden het daarop volgende hardhandige optreden van de politie tegen een nog veertienjarige jongen disproportioneel. De politie had hier anders moeten handelen; van de politie mag toch wel enige stressbestendigheid worden verwacht. Het is immers hun vak.

Rechtsbijstand en moeder

Moeder heeft nadat zij die bewuste dag is thuisgekomen, de voicemail die de politie heeft achtergelaten, afgeluisterd en is vervolgens met het paspoort van B naar het politiebureau gegaan. Zij werd niet toegelaten tot het verhoor. Verzoekers zijn er ook niet over te spreken dat de politie geen advocaat voor hun zoon heeft gebeld.

Visie politie

De ouders van B hebben direct op 30 maart 2011 een klacht ingediend bij de politie. Zij hebben op 27 mei 2011 een gesprek gehad op het politiebureau. Dit heeft voor hen niet tot een bevredigend resultaat geleid en zij wensen een formele uitspraak op de klacht. De korpsbeheerder heeft bij brief van 8 december 2011 de klachten beoordeeld. Daarnaast heeft de korpsbeheerder bij brief van 19 september 2012 zijn visie gegeven op de door B en zijn ouders bij de Nationale ombudsman en Kinderombudsman voorgelegde klacht. Uit deze brieven blijkt het volgende.

Toegepast geweld

De klacht dat het toegepaste geweld buitensporig zou zijn geweest acht de korpsbeheerder ongegrond. Het toegepaste geweld acht hij geoorloofd: de aanhouding ging met geweld gepaard omdat B zich kennelijk aan de aanhouding wegens beledigend gedrag trachtte te onttrekken. Hij ging harder fietsen en gooide op enig moment de fiets neer en begon te rennen. Hij bleef rennen nadat de politie had geroepen dat hij moest blijven staan. Toen B werd vastgegrepen verzette hij zich en is hij vervolgens met behulp van een kaakklem naar de grond gebracht. Het toegepaste geweld was niet buitensporig; de grenzen van redelijkheid en gematigdheid zijn hierbij niet overtreden.

De politie Limburg erkent de waarden die aan het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind ten grondslag liggen en de rechten die daaruit voor kinderen voortvloeien. Deze rechten sluiten echter niet uit dat tegen een zich verzettende minderjarige verdachte door politieambtenaren in de rechtmatige uitoefening van hun bediening op gepaste wijze geweld wordt toegepast om tot aanhouding te kunnen overgaan.

Rechtsbijstand en moeder

Dat minderjarige verdachten in het bijzonder recht hebben op consultatie en bijstand hoeft volgens de politie niet ter discussie te staan.

Uit de processen-verbaal van aanhouding en voorgeleiding blijkt ook dat B op beide momenten is geïnformeerd over zijn recht om voor aanvang van het verhoor een advocaat te raadplegen en zijn recht om ook tijdens het verhoor door een advocaat te worden bijgestaan. B heeft bij de aanhouding gezegd dat dit niet nodig was en bij de voorgeleiding

dat hij het niet wist en dat zijn moeder dit moest beslissen. Moeder was bij herhaalde pogingen niet telefonisch te bereiken, waarop een voicemailbericht voor haar is achtergelaten. De hulpofficier van justitie heeft contact opgenomen met de piketadvocaat, die heeft aangegeven dat als de verdachte meermalen geen bevestigend antwoord geeft op de vraag of hij rechtsbijstand wil, dit geldt als het doen van afstand van dit recht. Een verdachte houdt het recht om zich te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. B zou zijn moeder wel hebben willen consulteren, maar haar niet bij het verhoor aanwezig willen hebben.

De korpschef onthoudt zich uiteindelijk echter van een oordeel, omdat op één punt onduidelijkheid ontstaat. Volgens het proces-verbaal van verhoor is tegen B gezegd dat zijn moeder niet bij het verhoor aanwezig wilde zijn. Daarop zou B hebben gezegd dat hij ook wel zonder zijn moeder een verklaring kan afleggen. De betreffende politieambtenaar is gevraagd naar de juistheid van die mededeling, maar hij kon op dit punt geen duidelijkheid geven. Wel heeft hij in een ander proces-verbaal aangegeven dat hij ervan uitging dat moeder niet bij het verhoor aanwezig wilde zijn omdat een collega hem had verteld dat moeder op het bureau was geweest maar vervolgens weer was vertrokken.

De officier van justitie in deze zaak heeft de korpschef in de klachtenprocedure geadviseerd tot gegrondverklaring van de klacht. Op vragen hierover van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman, heeft de korpschef laten weten dat de officier van justitie de onduidelijkheid onderschreef, maar tot zijn advies kwam vanwege de belangen van rechtsbescherming van B. De korpschef schat deze belangen op waarde maar heeft zich uiteindelijk toch onthouden van een oordeel om een ongewenste verstrengeling te voorkomen van de klacht en de inmiddels lopende strafzaak.

Feiten en verklaringen

Uit het proces-verbaal van bevindingen van 30 maart 2011 volgt:

De twee politieambtenaren staan in de file en zien dat B een middelvinger opsteekt. Daarop heeft verbalisant A de politiebus over de groenstrook het fietspad op gedraaid en zijn ze achter B aangereden. B ging harder fietsen, gooide zijn fiets neer en rende verder. Verbalisant K is toen uitgestapt en is achter B aangerend. Hij heeft daarbij geroepen dat B moest blijven stilstaan. Uiteindelijk heeft K B ingehaald en hem vastgepakt. Toen B zich bleef verzetten, heeft K B naar de grond gewerkt en een nekklem toegepast. Verbalisant A is vervolgens met de politieauto naar hen toe gereden.

Uit het proces-verbaal van voorpleiding van 30 maart 2011 volgt:

Op het politiebureau is B verhoord, zonder advocaat en zonder moeder. Hij is geweest op zijn recht op een advocaat voor eigen kosten. B wist niet of hij dat wilde en liet de keuze aan zijn moeder. Zijn moeder was onbereikbaar en uiteindelijk is contact opgenomen met de piketadvocaat. Die gaf aan dat als de verdachten meermalen geen duidelijk antwoord geeft dit geldt als afstand van het consultatierecht.

Uit het proces-verbaal van verhoor verdachte van 30 maart 2011 volgt:

Aan B is medegedeeld dat er geen advocaat komt en B geeft aan dat een advocaat niet nodig is. Vervolgens wordt B medegedeeld dat zijn moeder zou hebben aangegeven niet bij het verhoor aanwezig te willen zijn. B verklaart dan te kunnen verklaren zonder zijn moeder en legt een verklaring af.

Uit het proces-verbaal van bevindingen van 24 juli 2011 volgt:

Verbalisant A heeft tegen B gezegd dat zijn moeder niet bij het verhoor wilde zijn. Hij had niet zelf met moeder gesproken, maar hij had van verbalisant K begrepen dat die moeder had gesproken en dat moeder daarna was weggegaan. Daaruit heeft verbalisant A begrepen dat moeder niet aanwezig wilde zijn.

Uit de bij de politie ingediende klacht door de ouders van B volgt dat moeder nadrukkelijk zou hebben aangegeven bij het verhoor aanwezig te willen zijn en dat zij geweigerd is.

Om meer duidelijkheid te krijgen over de gang van zaken, zijn de verbalisanten A en K gehoord. Vervolgens is ook B gehoord. Hun verklaringen zijn integraal opgenomen in de Achtergrond en hieronder samengevat.

Verklaringen van verbalisanten A en K

Geweld

K heeft B tweemaal zijn middelvinger zien opsteken, A zag dat eenmaal. B keek hen daarbij recht aan. Zij voelden zich daardoor beledigd, temeer omdat het publiek er getuige van was. Als er een onbekend teken zou zijn gemaakt hadden ze geen actie ondernomen, en als B was gestopt en sorry had gezegd, was alles waarschijnlijk afgelopen met een mondelinge uitbrander. Maar nu ze eenmaal hadden besloten achter hem aan te gaan, moesten ze doorpakken toen B er vandoor ging.

De nekklem is toegepast omdat B zich bleef verzetten. B heeft van alles geroepen, dat kan ook geweest zijn dat hij geen lucht meer kreeg. Als een verdachte dat roept, wordt de nekklem losser; houdt het verzet aan, dan wordt de nekklem weer aangetrokken.

Rechtsbijstand en moeder

B wist niet wat hij wilde. De piketadvocaat heeft gezegd dat als een verdachte niet duidelijk is in zijn wens om rechtsbijstand, dat hij daarvan dan afstand doet.

Uit de verklaringen volgt geen duidelijkheid over de vraag waarom moeder niet is toegelaten tot het verhoor: K heeft moeder gesproken op het politiebureau, maar weet niet meer wat hij gezegd heeft. A heeft van K vernomen dat moeder was verschenen en weer was vertrokken. Hij wist niet waarom en dat kon K hem ook niet vertellen. Daarna heeft hij tegen B gezegd dat zijn moeder schijnbaar niet aanwezig wilde zijn (zie Achtergrond).

Verklaring B

B is gevraagd om een reactie op de verklaringen van verbalisanten A en K.

Geweld

Uit de verklaring van B blijkt dat hij erg schrikt als de politie de auto het fietspad op stuurt en er daardoor vandoor gaat : zij toeterden niet en gaven geen stopteken. Hij heeft hen ook niet horen roepen dat hij stil moest staan.

Zijn tegenstribbelen kwam voort uit het toegepaste geweld: probeer maar eens stil te blijven liggen als je geen lucht krijgt als je wordt vastgepakt.

Hij werd zo strak geboeid dat het pijn deed. Hij werd uitgelachen en uitgescholden en in het politiebusje gegooid. Op zijn vraag waarom dit allemaal gebeurde kreeg hij geen antwoord; pas op het bureau zeiden de politiemensen dat hij hen had beledigd.

Rechtsbijstand en moeder

Toen de politie aan B vroeg of hij een advocaat wilde zei hij dat ze dit aan zijn moeder moesten vragen. Toen het later nog eens werd gevraagd, werd erbij gezegd dat dit erg duur zou zijn en voor zijn rekening kwam, waarop hij heeft gezegd dat het dan niet hoefde. Ook werd B verteld dat mijn moeder was geweest maar dat zij niet bij het verhoor wilde zijn, wat B raar vond, maar dat het dan maar zonder moeder moest. (zie Achtergrond)

Beoordeling

Behoorlijkheidsnorm Nationale ombudsman

De overheid dient grondrechten van burgers te respecteren. In artikel 11 van de Grondwet is bepaald dat een ieder het recht heeft op onaantastbaarheid van zijn lichaam; aan dit recht kunnen bij of krachtens de wet beperkingen worden gesteld. Op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam wordt inbreuk gepleegd als tegen iemand geweld wordt gebruikt. Onder geweld wordt verstaan elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis die wordt uitgeoefend op personen of zaken.

Van een beperking op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam is bijvoorbeeld sprake als de politie bij de uitoefening van haar ambt soms geweld moet gebruiken. Dat kan gebeuren als iemand flink tegenwerkt wanneer hij wordt aangehouden. Een politieambtenaar mag echter alleen dan geweld tegen iemand gebruiken als dat op een gegeven moment niet anders kan en hij mag in dat geval niet meer geweld gebruiken dan noodzakelijk is. Dus niet wanneer het ook op minder ingrijpende wijze kan gebeuren. Met andere woorden: het gebruikte geweld moet proportioneel zijn.

Was het in verzoekers geval noodzakelijk om geweld tegen hem te gebruiken?

De Nationale ombudsman heeft onlangs het rapport "Verantwoord politiegeweld" uitgebracht (2013/055). In dat rapport zijn onder meer een aantal algemene uitgangspunten en aandachtspunten genoemd. Zo moet de politie terughoudend zijn met geweldsgebruik – is het gebruik van geweld echt noodzakelijk - en moet het politieoptreden gericht zijn op de-escalatie – weten wanneer je je als politie beter kunt terugtrekken. Verder mag alleen vervelend, irritant of onbeschoft gedrag van de burger niet leiden tot gebruik van geweld. Ook is geweldsgebruik minder snel op zijn plaats als het een minderjarige verdachte betreft. Het gebruik van de mate van geweld is ook afhankelijk van de mate waarin een verdachte zich verzet – het niet willen meewerken aan de aanhouding of lichamelijk verzet daarbij door bewegende armen, losrukken en zo meer.

Daarnaast betekent behoorlijkheid recht op rechtsbijstand. Op grond van het vereiste van fair play moet de overheid de burger de mogelijkheid geven om zijn procedurele kansen te benutten en zorgen voor een eerlijke gang van zaken. De vraag is of in het geval van dat beginsel niet geschonden is door zijn moeder niet bij het verhoor aanwezig te laten zijn.

Kinderrechtennorm Kinderombudsman

Op grond van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en aanverwante richtlijnen dient het belang van het kind de eerste overweging te zijn bij iedere maatregel of beslissing. Dit verlangt iedere keer een zelfstandige afweging van op welke manier een kind bejegend moet worden, ook voor wat betreft noodzakelijkheid, subsidiariteit, proportionaliteit en behoorlijkheid. Deze bejegening kan onder dezelfde omstandigheden een andere zijn dan voor volwassenen. Kinderen verschillen immers van volwassenen in fysieke en psychologische ontwikkeling en hebben andere behoeften. Van de politie wordt verwacht dat zij kinderen en jongeren op een volwaardige manier benaderen en tegelijk hun beslissingen en handelingen afstemmen op het feit dat zij met minderjarigen te maken hebben, te meer waar dit de inzet van geweld betreft.

Op grond van het kinderrechtenverdrag, aanverwante richtlijnen en Europese rechtspraak heeft een kind dat van zijn vrijheid is beroofd ook het recht onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand. Dit geldt voor de gehele procedure, vanaf de aanhouding. De bijstand moet 'appropriate', dus geschikt en passend, zijn. en het

uitgangspunt dient te zijn dat een minderjarige (in ieder geval) juridische bijstand van een advocaat krijgt voorafgaand aan het eerste verhoor en tijdens het verhoor. Deze rechtsbijstand hoort in beginsel zonder kosten te zijn. De minderjarige kan alleen afstand doen van een advocaat als dat op ondubbelzinnige wijze gebeurt en duidelijk is dat de minderjarige de gevolgen van deze keuze overziet. Als er geen advocaat aanwezig is, dan moet ten minste de ouder of iemand anders die de minderjarige vertrouwt aanwezig zijn bij de verhoren. Een kind hoort niet alléén gehoord te worden. Tot slot dienen het kind en zijn of haar ouders volledig en juist geïnformeerd te worden over deze rechten.

Eén en ander is inmiddels deels in Nederlandse beleid verankerd, zoals de Aanwijzing Rechtsbijstand Politieverhoor, zij het dat voor sommige – de zogenaamde C – feiten niet van rechtswege kosteloos een advocaat wordt toegevoegd.

Toegepast geweld

Het blijft onduidelijk welk gebaar B naar de agenten heeft gemaakt. De verklaringen hierover van B en de politie staan tegenover elkaar en andere verkeersdeelnemers zijn niet als getuigen gehoord. Welk gebaar er ook gemaakt is, de politie meende in ieder geval dat dat het opsteken van de middelvinger was en heeft daarop zijn handelen gebaseerd.

De voorliggende vraag is of de agenten in de gegeven omstandigheden, gelet op het vermeende delict en de leeftijd van B, hadden moeten overgaan tot de achtervolging. Het opsteken van een middelvinger naar politieagenten – voor zover dat gebeurd is – is niet acceptabel en kan aanleiding zijn voor optreden. In dit geval bevonden de agenten en B zich echter niet in elkaars nabijheid. Toch heeft de politie besloten achter B aan te gaan. Die is niet gestopt, maar fietste weg. Daarbij is relevant dat de politie op dat moment geen stoptekens heeft gegeven, althans daarvan is niet gebleken. De politie is echter achter B aan blijven gaan, zelfs te voet en heeft vervolgens geweld toegepast om hem tot stilstand en in bedwang te krijgen. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman en Kinderombudsman hebben de agenten zich onvoldoende rekenschap gegeven van waar het om ging: een minderjarige die mogelijk een middelvinger opstak. Van de politie had tweemaal een moment van reflectie verwacht mogen worden, zowel wat betreft het blijven achtervolgen van B toen die niet meteen stopte als wat betreft de inzet van geweld. In plaats daarvan zijn de agenten doorgeslagen – zoals één van hen zelf aangeeft: "omdat je een actie niet kunt afbreken" – en hebben daardoor de situatie laten escaleren met als gevolg het gebruik van onnodig en disproportioneel geweld. De gedraging is dan ook niet behoorlijk en niet in overeenstemming met de kinderrechten. De klacht is gegrond.

Rechtsbijstand en moeder

Een minderjarige die van zijn vrijheid is beroofd heeft recht op rechtsbijstand. B is daarvan verstoken gebleven: hij had zelfs niemand aan zijn zijde tijdens het verhoor, geen advocaat en ook zijn moeder niet.

Duidelijk is, dat de politie B voorafgaande aan het verhoor heeft meegedeeld dat hij voor eigen rekening een advocaat kon raadplegen en dat hij de kosten daarvoor zelf zou moeten dragen. Deze opmerking is op zich niet onjuist. Dit vloeit voort uit de Aanwijzing Rechtsbijstand Politieverhoor. In zoverre is de gedraging behoorlijk. De vraag is wel of de aanwijzing in overeenstemming is met de kinderrechten. Kosten mogen er niet toe leiden dat minderjarigen – die doorgaans zelf nog geen (volwaardig) inkomen hebben en hun ouders niet op kosten willen jagen – afzien van rechtsbijstand, te meer als dit er toe leidt dat een minderjarige geheel geen bijstand meer heeft. Dit is wel gebeurd in het geval van B door de onduidelijke communicatie richting moeder over haar recht om aanwezig te zijn bij het verhoor en de onjuiste mededeling aan B dat zijn moeder er niet bij wilde zijn. Moeder geeft immers aan dat zij wel degelijk bij het verhoor wilde zijn en is ook op het politiebureau verschenen. Nu de politie geen duidelijkheid kan geven over wat er precies besproken is in het contact met moeder, is er geen reden om te twifelen aan de verklaring van moeder. Dit te meer nu uit de verklaring van politieambtenaar A blijkt dat moeder na het verhoor aan hem heeft gevraagd waarom ze er niet bij mocht zijn.

De informatievoorziening is in zoverre niet juist geweest en leidt daarmee tot een niet behoorlijke gedraging en een situatie die in strijd is met de kinderrechten. De politie heeft onvoldoende gedaan om het recht van B op rechtsbescherming te borgen. De klacht is dus gegrond. Daarbij wordt nog opgemerkt dat niet lichtvaardig mag worden aangenomen dat een minderjarige afstand doet van zijn recht op rechtsbijstand. Dit lijkt de politie in dit geval te makkelijk hebben aangenomen en heeft bijgedragen aan het ontstaan van een situatie waarin B verstoken is gebleven van iedere vorm van bijstand. In de strafzaak tegen verzoekers' zoon is dit dan ook voor de Kinderrechter reden geweest om de officier van justitie niet-ontvankelijk te verklaren in de vervolging.

De Kinderombudsman acht situaties als deze zeer onwenselijk. Er zou altijd een advocaat en zo niet, tenminste één ouder of verzorger of andere vertrouweling van de minderjarige aanwezig moeten zijn. De advocaat zou ook kosteloos moeten zijn. De Kinderombudsman doet hieronder dan ook een aanbeveling tot aanpassing van de Aanwijzing Rechtsbijstand Politieverhoor.

Slotbeschouwing

Iedereen moet zich respectvol gedragen tegenover de politie, dat geldt voor jong en oud. de politie mag daarom optreden wanneer iemand in woord of gebaar zich respectloos toont. In deze zaak maakte een 14 jarige puber op de fiets voorbijrijdend aan de politie een handgebaar –of het nou het opsteken van een middelvinger of het maken van een west-sideteken was- waar de betrokken agenten aanstoot aan namen. Ze grepen in door de achtervolging in te zetten. die achtervolging escaleert van het met de politieauto over een fietspad rijden tot het beetgrijpen, naar de grond werken en het aanleggen van een nek klem, met als doel het aanhouden en overbrengen naar het politiebureau. Ook jongens

van 14 moeten leren zich respectvol tegenover de politie te gedragen. Als zij dat niet doen, kunnen zij daarop aangesproken worden. Maar als de Nationale ombudsman stel ik de vraag: aanspreken te elke prijs? Het handgebaar van deze jongen lokte een reactie uit, maar die reactie verwordt tot een escalatie die niet meer passend is. Belangrijk is daarbij ook de vraag welk effect deze gebeurtenis op een 14 jarige puber heeft. Neemt het gezag voor de politie werkelijk toe als hij merkt hoe ver de politie daarbij met geweldgebruik gaat en vervolgens er geen veroordeling door de rechter komt omdat de politie geen fair play toepast bij het verhoor van deze jongen?

Conclusie

De klacht over het toegepaste geweld is gegrond wegens schending van het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het lichaam worden gerespecteerd.

De klacht is gegrond voor wat betreft de mededeling dat verzoekster niet bij het verhoor van haar zoon aanwezig wilde zijn en voor wat betreft de informatie over rechtsbijstand van een advocaat wegens schending van het vereiste van fair play.

Aanbeveling

De Kinderombudsman doet aan het Ministerie van Veiligheid en Justitie en het College van procureurs-generaal de aanbeveling om de Aanwijzing Rechtsbijstand Politieverhoor te herzien met dien verstande dat bij alle zaken, dus ook bij de zogenaamde C-zaken, het kind recht heeft op kosteloze rechtsbijstand door een advocaat zowel voorafgaand aan het eerste verhoor als tijdens de verhoren en dat bij afwezigheid van een advocaat tenminste een ouder/verzorger of vertrouweling van de minderjarige aanwezig is bij het verhoor.

De Nationale ombudsman, de Kinderombudsman,

dr. A.F.M. Brenninkmeijer lic. M.L.M. Dullaert MBA

Informatie overzicht

Klachtbrief van 30 maart 2013 aan de politie

1. Klachtbehandelingsdossier van de politie, waaronder:

processen-verbaal van de aanhouding, voorgeleiding, verhoor en bevindingen van het onderzoek naar de klacht, aantekeningen van het gesprek van 27 mei 2013, het klachtadvies OvJ, reactie op de klacht van de korpsbeheerder;

2. Verzoekschrift van 9 mei 2013;
3. Standpunt korpsbeheerder;
4. Verklaringen van politieambtenaren A en K, en van B en zijn moeder.

Achtergrond

Verklaring politieambtenaar A

In het kader van het onderzoek naar aanleiding van de klacht B verklaarde de heer A, werkzaam bij het regionale politiekorps Limburg-Noord, op 18 oktober 2012 telefonisch tegenover mevrouw mr. N. de Vogel, medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman, en mevrouw mr. E.J.M. Vreeburg-Van der Laan, medewerkster van de Kinderombudsman, voor zover van belang voor het onderzoek, het volgende:

Ten aanzien van de aanhouding

"Mijn collega K en ik kwamen terug van een melding en waren op weg naar het politiebureau. We stonden in de file voor een rotonde. B fietste rechts ons voorbij. Hij stak daarbij zijn middelvinger op. Ik zit al jaren in het vak en weet wanneer iets een middelvinger is. En het was geen west-side-teken. Hij heeft twee keer een teken gemaakt. De eerste zag mijn collega alleen, de tweede zag ik ook. Hij keek ons daarbij recht aan en hij keek nog na of we het gezien hadden.

Er was veel publiek bij, wachtende auto's voor en achter ons. Sommige mensen gingen ook claxonneren als reactie op het gedrag van B.

Op die weg kun je op de plek waar wij stonden over een groenstrook het fietspad op rijden. Ik heb de bus waarin we gereden gedraaid en ben het fietspad op gestuurd. Ik heb daarover geen overleg gehad met mijn collega. Ik laat me niet beledigen en je hoort respect voor elkaar te hebben. Dit was provocerend en dus ben ik gedraaid.

B fietste daarop hard weg. Wij gingen er achter aan met de bus. Even verder op gooide hij zijn fiets neer en rende verder. Ik stopte de bus bij de fiets en mijn collega rende achter hem aan. B rende uiteindelijk om de bus heen terug, langs de mensen die ook hadden gezien dat hij zijn middelvinger had opgestoken. Mijn collega volgde hem en kreeg hem uiteindelijk te pakken. Ik had in de bus geen vrij zicht en ben later met de bus achteruit naar hen toe gereden. Toen ik erbij kwam, lag B al op de grond. Hij bleef tegenstribbelen en zich verzetten. Hij bleef met zijn benen op en neer gaan. Uiteindelijk heeft mijn collega een controletechniek toegepast en werd B rustig. Door zo'n controletechniek kun je als verdachte op een gegeven moment niet meer bewegen. Met de controletechniek bedoel ik in dit geval de nekklem. Je doet daarbij een arm om iemands nek, maar de controle doe je door druk uit te oefenen op de kaaklijn. Dus niet op de adamsappel. De aangehoudene

krijgt dan een pijnprikkel en wordt dan rustig. Als je de techniek goed doet, krijgt iemand geen ademnood. Met zo'n techniek wordt dus iemand onder controle gebracht en rustig gemaakt, om zelf letsel te voorkomen. K had inmiddels al letsel aan zijn elleboog en een kapot t-shirt. Zelf ben ik over de benen van B heen gaan zitten zodat hij niet meer kon schoppen en heb ik hem vervolgens geboeid.

Het publiek dat had gezien dat B zijn middelvinger opstak, zag ook de aanhouding. Sommigen staken een duim naar ons op.

Ik heb niet gezien dat B door de aanhouding letsel heeft opgelopen. Ik heb hem daar niet specifiek op gecontroleerd, maar ik heb niets aan hem gezien, ook niet toen ik bij hem zat tijdens het verhoor. Uiterlijk viel er in ieder geval niets op. Ik heb geen schaafwonden of blauwe plekken gezien.

Zijn voorkomen was dat van een jongeman, tussen de 15 en 20 jaar. Ik schatte hem op 16-18 jaar. Dat hij minderjarig was zagen we pas op het politiebureau. Ik had hem in ieder geval ouder geschat dan 14 jaar. Tegenwoordig is het ook lastig om goed in te schatten hoe oud jongeren zijn.

Het was geen optie om bij de fiets van de jongen hem op te wachten. Hij kon zich uit de voeten maken via een poortje naar een woonwijk. Misschien dat hij de fiets nooit meer was komen halen.

Er is geen wederspanning tenlastegelegd. We vonden de verdenking van belediging wel genoeg om van te leren.

B heeft de aanhouding misschien als heftig ervaren, maar uit mijn eigen werkervaring weet ik dat het nog veel heftiger kan. En als hij was gestopt, was blijven staan en sorry had gezegd, was alles waarschijnlijk afgelopen met een mondelinge uitbrander. Maar hij fietste en rende weg toen hij zag dat we achter hem aan kwamen. Dan heb je een andere situatie die vraagt om ander optreden. Bovendien fiets je niet weg om het geven van een west-side-teken. Toen hij wegfietste, moesten we doorpakken op de aanvankelijke beslissing om het fietspad op te draaien, dan kun je die actie niet afbreken. Dan had je in de file moeten blijven staan."

Ten aanzien van het verhoor op het politiebureau

"Eenmaal op het politiebureau kregen we zijn moeder niet te pakken. Zijn vader werkte. B wist niet wat hij wilde. Hij zei ook al dat hij geen middelvinger had opgestoken.

De hulpofficier van justitie heeft besloten dat er contact moest worden opgenomen met de piketdienst. De piketadvocaat zei dat als B niet duidelijk was in zijn wens om rechtsbijstand, dat hij dan daarvan afstand deed. Na dit overleg zijn we pas verder gegaan.

Uiteindelijk is zijn moeder naar het bureau gekomen en heeft zij gesproken met K. Ik was daar niet bij. K vertelde dat aan mij en dat de moeder ook weer was weggegaan. Ik weet niet waarom. Ik vroeg nog: "En nu?" Dat wist K ook niet. Ik heb tegen B gezegd dat zijn moeder schijnbaar niet aanwezig wilde zijn. Dat maakte ik op uit het feit dat ze weer was vertrokken. B zei toen dat hij zijn moeder er ook liever niet bij had. Hij had er liever helemaal niemand bij. Toen zijn we met het verhoor begonnen.

Ik heb B verhoord; de afspraak is dat dat niet gebeurt door degene die de aanhouding heeft verricht. Dat was vooral K geweest. Tijdens het verhoor zelf was B rustig en vertoonde hij geen irritant gedrag. B en ik hadden een normaal gesprek. Tijdens het verhoor heeft hij niets over de manier van aanhouden gezegd.

Na het verhoor heb ik B naar de balie gebracht. Daar was K. B werd toen weer een irritant ventje met een grote mond. Hij sprak K aan, op een vervelende, zuigende manier. Dat gedrag toonde hij later ook bij de officier van justitie en de rechter. K heeft toen iets gezegd van "Eruit" en is zelf weggelopen. Ik heb nog met de moeder van B staan napraten. Dat gebeurde op een normale manier. Ze vroeg hoe alles was gegaan en zei dat B nog nooit iets had gedaan. Ze vroeg ook waarom ze niet bij het verhoor mocht zijn. Ik heb toen uitgelegd dat ik had begrepen dat ze was weggegaan. Op het moment dat zij het politiebureau verliet, was ze tevreden en rustig. De klachten nadien hebben me verbaasd."

Voor akkoord:

Handtekening A

Verklaring politieambtenaar K

In het kader van het onderzoek naar aanleiding van de klacht van B verklaarde de heer K, werkzaam bij het regionale politiekorps Limburg-Noord, op 9 oktober 2012 telefonisch tegenover mevrouw mr. N. de Vogel, medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman, en mevrouw mr. E.J.M. Vreeburg-Van der Laan, medewerkster van de Kinderombudsman, voor zover van belang voor het onderzoek, het volgende:

Ten aanzien van de aanhouding

"Mijn collega A en ik kwamen terug van een melding van een aanrijding en waren op weg naar het politiebureau. We stonden in de rij voor een rotonde. Parallel aan de weg loopt een fietspad. Daar fietste een jongeman rustig. Hij stak zijn middelvinger op. Dit verbaasde me en ik vroeg mijn collega of die dat ook gezien had. We keken allebei naar de jongen en die stak nog een keer zijn middelvinger op.

De collega besloot om over de groenstrook het fietspad op te rijden en achter de jongeman aan te rijden. De jongeman ging daarop harder fietsen. Uiteindelijk stapte hij van de fiets en gooide die neer en ging rennen. De agenten stopten het busje waarin zij reden. Ik

stapte uit en rende achter de jongen aan. De jongen wilde te voet de vierbaansweg over steken. Dat lukte niet. De jongen rende toen terug en een andere kant op, nog altijd van de agenten en het busje vandaan. De jongen vluchtte van ons weg.

Ik ging achter hem aan en hield hem uiteindelijk aan. Ik pakte hem bij beide armen vast. De jongen verzette zich en ik werkte hem naar de grond. De jongen bleef zich verzetten. Ik heb toen een nekklem gezet. In de tussentijd kwam collega A erbij. Die heeft de jongen – met moeite – weten te boeien en vervolgens is de jongen meegenomen naar het politiebureau. Tijdens de nekklem heeft de jongen van alles geroepen, dat kan ook zijn geweest dat hij geen lucht meer kreeg. Als een verdachte dat roept, wordt de nekklem iets lossen, maar als de verdachte zich vervolgens blijft verzetten, wordt de nekklem weer aangetrokken. Het doel van de nekklem is om iemand rustig te krijgen en te zorgen dat je zelf geen letsel oploopt. Ik kan me het gebruik van een handklem niet meer herinneren.

In de bus bleef de jongen een grote mond houden. Hij bleef schreeuwen op een zuigende en recalcitrante manier. Dat is hij blijven doen tot aan de voorgeleiding voor de hulpofficier van justitie. Hij had geen coöperatieve houding.

De jongen bleek B te zijn. B was geen bekende van de politie. Ik schatte hem op een jaar of 15, maar 16 of 17 jaar had ook gekund. Ik heb gezien dat B twee keer zijn middelvinger opstak. Ik heb geen ander teken gezien en ken ook niet het Westside-teken, dat B stelt te hebben gemaakt. Als er geen middelvinger was opgestoken, maar een onbekend teken, hadden we ook geen actie ondernomen: A en ik zaten niet te wachten op extra werk.

Ik voelde me beledigd door het opsteken van een middelvinger door B. Andere automobilisten hadden dat ook zien gebeuren. Zonder getuigen was het opsteken van een middelvinger ook beledigend geweest, maar nu was het extra beledigend omdat het in het openbaar en ten overstaan van anderen gebeurde. Er is geen lokaal beleid ten aanzien van het opsteken van middelvingers of andere beledigingen. Er zijn wel landelijke protocollen over hoe daar tegen op te treden. Maar of een agent zich beledigd voelt, is uiteindelijk aan de agent zelf. Dat heb ik dus voor mezelf bepaald. Ik heb vaker beledigingen meegemaakt. Ik doe vaak surveillances in het uitgaansgebied tijdens het weekend en dan is het vaak aan de orde. Bij dit soort gedrag wordt de betrokkene aangehouden of aangesproken. Bij een tienjarige die zijn middelvinger opstak, kwam het bijvoorbeeld niet tot aanhouding, omdat die te jong was en niet wegliep.

Als we B niet hadden kunnen aanhouden, hadden we bij de fiets gewacht of deze meegenomen naar het politiebureau. Als de jongen een volwassene was geweest, hadden we hetzelfde gereageerd en gehandeld. Ik kan me voorstellen dat het voor ouders heftig is als je hoort hoe je kind is aangehouden, maar als je daar vragen over hebt, kun je die stellen op het politiebureau en krijg je uitleg. De moeder van B heeft dat in dit geval ook gedaan.

Achteraf hadden we getuigen van de aanhouding moeten bevragen. Dan was er meer informatie geweest.'

Ten aanzien van het verhoor zonder aanwezigheid van de moeder

"Ik heb twee keer geprobeerd de moeder te bellen. Beide keren kreeg ik geen gehoor en heb ik een voicemail achtergelaten. Deze heeft ze kennelijk gehoord, want ze is naar het bureau gekomen. Ik herinner me dat ik haar daar even heb gesproken, maar niet meer wat er toen precies gezegd is. Ik kan me niet voorstellen dat zij geweigerd is aanwezig te zijn bij het verhoor van B. Als een ouder dat wil, dan wordt daarover contact opgenomen met de hulpofficier en gebeurt dat.

Normaal gesproken mag een verdachte aangeven of hij wil dat een verzorger of ouder bij het verhoor aanwezig is. Bij sommige categorieën feiten heeft een verdachte ook recht op een advocaat. In dit geval kregen we zijn moeder niet te pakken. Mede daarom hebben we contact opgenomen met de piketadvocaat. Die zei dat ze niet zou komen nu B niet eenduidig aangaf dat hij de aanwezigheid van een advocaat wenste. Als B duidelijk had aangegeven dat hij een advocaat wilde, dan had hij die gekregen.

Op grond van het feit dat we twee keer geprobeerd hadden zijn moeder te bereiken, er geen advocaat kwam en de verdachte het allemaal wel best leek te vinden, heeft de hulpofficier van justitie beslist dat begonnen kon worden met het verhoor. Ik weet niet of B verhoord werd toen zijn moeder op het politiebureau verscheen.

Op precies dit punt, waarover onduidelijkheid bestaat, heeft de advocaat verweer gevoerd en is de zaak niet-ontvankelijk verklaard. Dat is jammer en levert een leerpunt op, maar als een rechter zo beslist dan is dat zo. Ik vind het wel jammer dat er een klacht is ingediend door de ouders; dat heb ik in al mijn jaren als agent niet meegemaakt."

Voor akkoord:

Handtekening K

Verklaring B

B verklaarde op 31 januari 2013 als volgt:

"Aanhouding

Ik heb de verklaringen van de beide politieagenten gelezen. De gebeurtenis verliep als volgt.

Ik kwam van mijn tante. Ik was vrolijk en muziek aan het luisteren. Op de weg naast het fietspad zag ik een politiebusje waarin een politieagent vrij boos naar mij keek. Ik was blij en gaf hem daarom als groet een west-side teken, Als u mij vraagt of ik dit meerdere keren

heb gedaan, kan ik u zeggen dat dat zou kunnen. Ik weet het niet meer. Ik fietste door, maar opeens schrok ik, omdat de politiebus opeens vol gas gaf en achter mij, op het fietspad, reed. Ik schrok en wist niet waarom ze daar reden. Ik fietste hard door, maar ze bleven strak achter mij rijden. Even dacht ik dat ze achter iemand anders aanzaten, maar ik zag niemand anders op het fietspad. Toen besepte ik dat ze achter mij aanzaten. Ze riepen niets, toeterden niet en gaven mij geen stopteken. Ze reden zo dicht op me dat ik bang was dat ze me zouden aanrijden. Ik sprong daarom van mijn fiets en liep verder weg.

Opeens kreeg ik een klap op mijn hoofd en sprong één van de agenten op me. Hij pakte mij vast, waardoor ik geen adem kon krijgen. Ik begon te spartelen en riep dat ik geen adem kreeg. De agent klemde zijn arm nog harder om mij heen. Vervolgens kwam de andere agent die mij boeide. Dit werd super strak gedaan, wat pijn deed. Ook werd ik uitgescholden voor teringlijer en uitgelachen. Ik werd in het busje gegooid en in een stoel gezet. Toen ik vroeg waarom dit allemaal gebeurde, werd door de agenten gezegd dat ik mijn bek moest houden. Ze vertelden helemaal niets. Pas op het bureau zeiden ze dat ik ze had beledigd. Ik heb ze helemaal niet beledigd!

U vraagt waarom ik niet bleef staan? Ik kan u zeggen dat ik helemaal niet wist wat er gebeurde. Ik schrok, was bang, dus ik vluchtte. Ik weet echt niet waarom ze achter mij aan kwamen. Ook al zou ik wel een middelvinger hebben opgestoken, dan is dit nog niet normaal.

Waarom ik me verzette? Ik heb me helemaal niet verzet. Als de politie roept dat ze je willen aanhouden en je loopt weg, dan pleeg je verzet. Maar de politie had helemaal niets geroepen. Vervolgens pakte die ene agent mij zo strak vast dat ik geen adem kreeg. Probeer dan maar eens stil te blijven liggen! Ik ben trouwens een kleine jongen van veertien jaar. Die agent was veel groter, dus die hardhandige aanpak was nergens voor nodig.

Verhoor

Op het bureau kwam ik eerst bij een andere agent dan de twee agenten die de aanhouding hebben verricht. Hij vroeg of ik een advocaat wilde. Ik wist dit niet en zei dat ze dit aan mijn moeder moesten vragen. Vervolgens werd ik in een wachtcel gezet. Later kwam de agent die mij de boeien om had gedaan, en vertelde mij dat mijn moeder op het politiebureau was geweest, maar niet bij het verhoor wilde zijn. Ik vond dat raar, maar zei toen dat het dan maar zonder mijn moeder moest.

Vervolgens vroeg hij of ik een advocaat wilde, maar dat dit wel zeer duur en voor eigen kosten was. Ik heb toen gezegd dat het dan niet hoefde."

Handtekening B

Verklaring moeder van B op 31 januari 2013

De moeder van B verklaarde als volgt:

"Ik hoorde een bericht van de politie op mijn antwoordapparaat dat B op het bureau zat en dat ik zijn legitimatiebewijs moest komen brengen. Op het politiebureau zag ik die K en hij keek heel boos. Deze blik zal ik niet snel meer vergeten. Hij vroeg of ik voor B kwam en vertelde wat er was voorgevallen. Ik heb gevraagd om ik mijn zoon mocht zien, maar dat kon niet. Ik moest maar naar huis gaan en dan zou ik gebeld worden. Toen ik later weer gebeld werd, ben ik naar het politiebureau teruggegaan om B op te halen."

Kinderrechtennorm

Verdrag inzake de rechten van het kind

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

(..)

d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een

wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2 Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

(...)

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(...)

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;.."

Overige richtlijnen en bronnen

General Comment no. 10 (2007), Children's rights in juvenile justice; Committee on the rights of the child, Geneva, 15 January-2 February 2007

United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty ("Havana Rules"), General Assembly resolution 45/113 of 14 December 1990

18. The conditions under which an untried juvenile is detained should be consistent with the rules set out below, with additional specific provisions as are necessary and appropriate, give the requirements of the presumption of innocence, the duration of the detention and the legal status and circumstances of the juvenile. These provisions would include, but not necessarily be restricted to, the following:

(a) Juveniles should have the right of legal council and be enabled to apply for free legal aid, where such is available, and to communicate regularly with their legal advisers. Privacy and confidentiality shall be ensured for such communications.

United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules"), General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985

7.1 Basic procedural safeguards such as the presumption of innocence, the right to be notified of the charges, the right to remain silent, the right to counsel, the right to the

presence of a parent or guardian, the right to confront and cross-examine witnesses and the right to appeal to a higher authority shall be guaranteed at all stages of proceedings.

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice

IV.C.28 Whenever a child is apprehended by the police, the child should be informed in a manner and in language that is appropriate to his or her age and level of understanding of the reason for which he or she has been taken into custody. Children should be provided with access to a lawyer and be given the opportunity to contact their parents or a person whom they trust.

IV.C.30 A child who has been taken into custody should not be questioned in respect of criminal behaviour, or asked to make or sign a statement concerning such involvement, except in the presence of a lawyer or one of the child's parents or, if no parent is available, another person whom the child trusts. The parent or this person may be excluded if suspected of involvement in the criminal behaviour or if engaging in conduct which amounts to an obstruction of justice.

Toelichting in memorandum:

87. (...) the child should always have access to a lawyer or any other entity, which according to national law is responsible for defending children's rights, and the right to notify parents or a person whom they trust. Contact with youth protection services should be granted as from the moment of arrest. Only if the parents are not available should another person whom the child trusts be contacted (for example, his or her grandparents).

88. (...) children detained by the police should not be required to make any statements or sign any document related to the offence of which they are suspected without a lawyer or trusted person being present to assist them. These standards are supported by Guideline 30.

Europees Hof van de Rechten van de Mens

Uitspraak 27 november 2008, 363931/02 ("Salduz arrest")

Recht op consultatie van een advocaat. Hiervan kan wel afstand worden gedaan maar alleen op ondubbelzinnige wijze en door minimumwaarborgen omkleed.

Uitspraak 11 december 2008, 4268/04 ("Panovits")

Recht op rechtsbijstand van de minderjarige verdachte tijdens het politieverhoor en minderjarige moet daar duidelijk over geïnformeerd worden. Deze bijstand hoeft niet per se door een advocaat maar kan ook door een voogd. Panovits was onvoldoende geïnformeerd over zijn recht op consultatie van een advocaat voorafgaand en was

daardoor in verdediging geschaad, te meer nu er ook geen voogd bij verhoor aanwezig was.

Uitspraak 24 september 2009 (Pishchalnikov)

Als er onduidelijkheid is over de vraag of verdachte afstand heeft gedaan van advocaat, moet instantie dat uitzoeken. Feit dat voorkeursadvocaat niet beschikbaar is, kan daar niets aan afdoen. Er moet met verhoren gewacht worden tot advocaat er is. Ook moet blijken dat verdachte keuze en de gevolgen van afstand doen van advocaat overziet.

Uitspraak 28 juni 2011 ("Sebalj")

Verklaringen die zijn afgelegd zonder aanwezigheid van een advocaat zijn niet bruikbaar als bewijs.

CRC Committee

Concluding Observations: St. Vincent and the Grenadines, CRC/C/15/Add.184, 13 juni 2002

53. The Committee recommends that the State party:

(b) Ensure that all children benefit from free legal assistance in the context of juvenile justice proceedings;